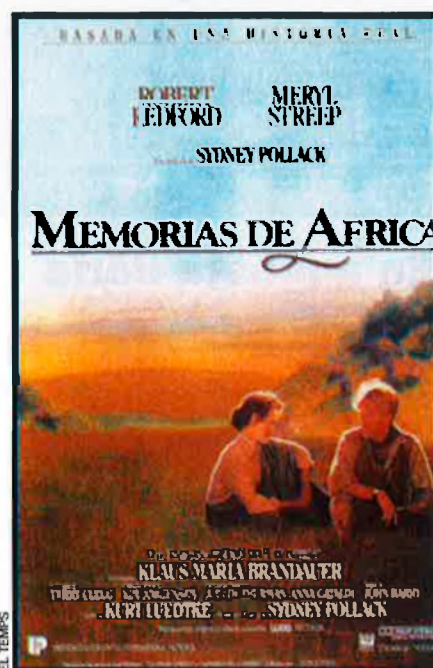

Els parents de Tarzan al continent obscur

Hem vist Àfrica com un territori poblat per races "inferiors". Hem rehabilitat després aquests "exòtics" éssers humans, però en canvi no ens hem pogut treure de sobre un maldissimulat paternalisme. Avui, mirem d'entendre'ls però continuem sense parlar de tu a tu a un continent ric i complex. Què volen els africans? Per fi, és hora de preguntar-los-ho.

En els últims tres o quatre decennis els occidentals hem corregit la nostra mirada sobre els africans. Encara que no es pot generalitzar, perquè és una pràctica contrària al rigor, podríem afirmar que hem deixat de considerar els africans una espècie de subhombres, mandrosos, sense organització social, de pràctiques xocants i de sexualitat primitiva. A uns pobles als quals Hegel els va negar la història no se'ls podia reconèixer capacitat per organitzar-se, ni per mantenir creences monoteistes, considerades una superació del paganisme, ni sensibilitat per les arts, ni habilitat per al comerç.

Amb comptades excepcions, el continent "obscur" ens era presentat com un lloc inhòspit, habitat per éssers de nul·la intel·ligència, i tan violents com irracionals. "Et crèiem assetjat pels indígenes", li diuen els companys quan troben el doctor perdut a l'Àfrica. "Afortunadament, tan sols eren monos", respon el doctor, el protagonista de *Cinc setmanes en globus*, un dels llibres de Juli Verne que tot nen ha llegit. "De lluny la diferència no és molt gran, estimat Samuel." "Ni de prop", contesta en Joe. El diàleg, recollit en la lúcida anàlisi *Lectura de lo oscuro*, de Jorge Urrutia, ens indica en quin lloc havíem situat a mitjan segle XIX els africans en l'escala d'evolució: per sota dels primats. Si consideràvem els pobladors del continent negre uns éssers inferiors, podíem justificar el colonialisme i la divisió del territori entre les potències occidentals en la Conferència de Berlín (1885). Europa estava a l'Àfrica per civilitzar i no per explotar.

Era una missió que demostrava la superioritat moral de la civilització occidental, disposada a sacrificar els seus homes per a cristianitzar i dur el progrés a uns pobles primitius en terres de ningú.

La mentida es va acabar imposant. Malgrat que alguns viatgers i missioners havien escrit que s'havien trobat amb unes societats avançades, la història oficial va perdurar fins després de la Segona Guerra Mundial. A la propagació de la gran mentida hi van contribuir tant els polítics, i els seus ideòlegs, com els educadors i els escriptors. Qui no recorda que en els seus llibres escolars Àfrica no existia fins l'arribada dels europeus? En quin manual de batxillerat es parlava del Gran Zimbabwe, de Shaka o dels regnes de Sahel?

La pel·lícula *Memòries d'Àfrica*, protagonitzada per Robert Redford i Meryl Streep, va fer vessar moltes llàgrimes, però no va incidir en la problemàtica real del continent.

En aquesta dèria actual per recuperar el temps perdut, per ser interculturals a marxes forçades hem oblidat el més important: que no els hàviem preguntat res. Sembla que no tinguem cap dubte que vulguin ser com nosaltres

En les novel·les d'escriptors idolatrats per l'esquerra, entre ells Ernest Hemingway, els africans són figures decoratives, sempre al servei d'un home blanc que acostuma a protagonitzar entre els tròpics una turmentada història d'amor amb una blanca, naturalment. En *Les neus del Kilimanjaro*, els africans no existeixen com a persones, sinó com un ingredient més en una vegetació exuberant. Tampoc passen de ser extres a *Memòries d'Àfrica*, el llibre d'Isak Dinesen que va ser dut al cinema fa un decenni. Entre Robert Redford i Meryl Streep no hi havia lloc per els negres.

A *Tarzan*, un dels primers èxits de la indústria de cinema nord-americana, els africans són presentats en estat salvatge. No són el bon salvatge de Rousseau, sinó uns salvatges violents, que no paren de cridar ni de ballar de forma frenètica. Tarzan s'entendrà millor amb un ximpanzé, Xita, i amb els elefants que no pas amb uns negres d'impulsos atàvics, traïdors i disposats a ficar a l'olla tot blanc que topin en el seu camí. No ho aconsegueixen mai perquè el crit tirolès de Johnny Weissmuller, el crit de la selva, els espanta. Abans que Tarzan es pengi de la primera liana, els covards negres ja han arrencat a córrer.

Amb les independències dels països africans, a partir dels anys 60, va canviar la nostra mirada envers el continent. Els reconeixiem el dret a la història, admetíem que ens havíem passat amb la tracta

negrera i el colonialisme però els seguíem considerant poc adaptats a la nostra modernitat, subjectes que havien de ser protegits com si fossin un ocell en perill d'extinció. Del menyspreu es va passar molts cops a la compassió. Una compassió que va permetre justificar les arbitrietats de dirigents africans (Sekou Touré, Mengistu Haile Mariam, Mobutu Sesé Seko) i les polítiques erràtiques que van aplicar. Una compassió, de vegades expressió d'un racisme de nou tipus, que va ser el substrat sobre el qual van cristal·litzar moltes organitzacions no governamentals.

Els africans, que ja eren persones amb un nom, un cognom i una ètnia a partir dels anys 70, necessitaven de la nostra ajuda. No els havíem preguntat si la volien, però estava clar, segons la raó, en poder d'Occident, que necessitaven de la nostra col·laboració per desenvolupar-se i construir una societat calcada a la nostra. Per a justificar la nostra presència, podíem mostrar les imatges recurrents sobre les plagues que afectaven el continent: les guerres, que a l'Àfrica es diu que són tribals i no ètniques com a Iugoslàvia, la corrupció, la sida, les sequeres.

El caos africà alimentava el revisionisme històric, que pretenia fer-nos creure que el colonialisme va ser positiu, i donava ales als que defensaven la tutela, política i econòmica, sobre el continent desheretat. Si els africans havien demostrat que eren incapaços de governar-se i construir una societat moderna, calia tutelar-los de nou. Una tutela que arribava de mans dels organismes internacionals de crèdit i de les ambaixades dels països donants, sobretot Estats Units, i de la Unió Europea.

El desgavell africà va servir a moltes ONG d'Àfrica interessades pels seus fins caritatius a divulgar una imatge de continent desvalgut, que no es val per si sol i necessita de forma perenne l'ajuda occidental. Una reiteració de la cara negativa que ha resultat funesta, perquè ha provocat el cansament dels donants institucionals i l'escepticisme entre els ciutadans que es mouen en el camp de la solidaritat. Val la pena continuar donant diners a uns pobles mal governats, en conflicte permanent, que cada dia estan pitjor?, es pregunten tant els gestors de les ajudes públiques com cooperants i representants d'ONG.

Les descolonitzacions, de vegades aconseguïdes per les armes, i l'arribada dels primers immigrants van despertar la nostra curiositat envers el continent dels tòpics. Almenys vam reconèixer que en sabíem ben poc d'uns pobles als quals havíem menyspreat. I ens vam dedicar a estudiar-los en viu, a conèixer les seves llengües, a classificar les seves societats, a dictaminar quins eren els seus mals, a donar-los consells sobre els drets humans.

Vam revisar la nostra mirada sobre els africans. Més ben dit, van mirar-los per primera vegada a la cara com a persones, i ens vam avergonyir de Tarzan, però vam exculpar Hemingway perquè era

dels nostres: corria els santfermins, s'emborratxava amb rom cubà i simpatitzava amb la República.

En aquesta dèria per recuperar el temps perdut, per ser interculturals a marxés forçades, vam oblidar el més important: que no els havíem preguntat res. Havíem fet milers d'estudis sobre la seva estructura familiar, els models agraris, la dona africana, els insectes del bosc tropical, el treball migratori, la seva organització quan arribaven a Europa, però no en sabíem res sobre el que volien de nosaltres. Com que no teníem dubte que aspiraven a ser com nosaltres, no ens podíem imaginar que volguessin continuar sent africans, fos a l'Àfrica o a Europa. Si no els havíem preguntat res, tampoc no podíem saber què pensaven de nosaltres, quina era la seva mirada envers els parents de Tarzan que tornaven al continent obscur per a donar consells, molts consells.

Antoni Castel

Centre Cultural d'Almussafes

CONCERT

Divendres, 18 de gener, a les 22.30 h:

En el 20é aniversari de l'aparició del seu primer disc (1982/2002), *Sal en escena*, **MIQUEL PUJADO** ens presenta un recital que recull els millors temes de tots els seus àlbums de temes propis (*El Temps dels fanals de flor*, *Calaix de sastre*, *Papiroflèxia*, *Mel i vinagre*, *Ambaixador d'Enlloc*, *Brasa de Fènix Nívols i Clarianes* i *Somriures que mosseguen*) i algunes cançons inèdites en un nou CD: **ESTABILITAT PRECÀRIA**

Aquest recital, de considerable regust valencià, que inclou cançons versionades per Paco Muñoz, homenatges a Ovidi Montllor, versions de Vicent Torrent, és una antologia d'aquest polifacètic músic, autor del **DICCIONARI DE LA CANÇÓ**.

ENTRADA 2,40€ (400 ptes.)